

2.

Betænkninger om Forbedring af Kirketugten.

Da der i Christian VI's Tid alvorlig arbejdedes paa at finde Midler til at styrke det kirkelige Liv, opfordredes Præsterne til at afgive Betænkninger over det Spørgsmaal, hvorledes Kirkedisciplinen kunde bringes paa Fode. Et Uddrag af de indgivne Forslag fra Fyns Stift bevares i Kallske Saml. 93 Fol. og kan vel fortjene Meddelelse, da det er ganske interessant at lære de forskellige Veje at kjende, ad hvilke man mente at kunne naa til bedre Tilstande. Skjønt Stykket ikke har nogen Tidsbetegnelse,

er det kjendelig en Besvarelse af Kirkeinspektionskollegiets Skrivelse af 11. Januar 1738 til Biskopperne, hvorved de opfordredes til at foranledige Udtalelser fra Præsterne om, hvorledes Kirkedisciplinen, Husbesøgelse, Medhjælperes og Ældstes Indrettelse kunde bringes paa Fode i Menighederne.

I Randen ved hvert Uddrag er sat en kort Angivelse om, fra hvem det paagjældende Forslag stammer. Disse Betegnelser ere af typografiske Hensyn her satte i Parenthes efter vedkommende Forslag, saa at de Poster, ved hvilke ingen Angivelse af Forslagsstilleren findes, formodentlig høre sammen med den eller de derpaa følgende.

Provsternes og Præsternes extraherede Betænkninger angaaende Kirke-Disciplinen i Fyns Stift.

Den af Theophilo Grosgebauer i hans Wächterstimme bemeldte Kirke-Disciplin recommenderes at udvælges. (C. Borgen, Num. 1¹).

Det bedste Middel til en bestandig Kirke-Disciplins Indretning er at udskrive et Synodus. (Provster og Præster, Num. 2).

Kirke-Disciplinen bør at være adskilt fra al verdslig Dom og Straf, dog uden Kongens Præjudice, og hvorved Excommunicatio minor og major kunde exerceres uden al Persons Anseelse. (Rosenvinge, Nr. 2²).

Dr. Brochmands Forklaring om Kirke-Disciplinen bør at confereres, og en særdeles Straf tillægges paa Eder og Bander til de fattiges Cassa, e. g. paa den første Ed 2 § l. i hver Samling, og for den anden 4 § l. Horkvinder burde kastes i Spindehuset, og Barselgilde afskaffes. (Bolt, Num. 1³).

¹) Claus Borgen var Præst i Dalum og Sanderum i Odense Hrd. 1716—50.

²) Jens Villumsen Rosenvinge var Præst i Vissenbjerg 1707—39.

³) Hannibal Bolt var Præst i Skydebjerg i Baag Hrd. 1733—52. Numeret bør formodentlig rettes til 3.

Kirkens Myndighed bør saa vidt extenderes, at ogsaa Drankere, Skjændegjæster, Guds Ords Foragtere etc., uden Præstens Frygt for verdslig Tiltale, ab usu Sacrae Coenae opholdes. (H. Monrad, Num. 3¹)).

Paa den publique Absolution skulde ikke samme Dag følge Communion. (Plesner, Num. 3²)).

Ikke nogle visse, men alle offentlige og forargelige Syndere burde være Kirke-Disciplinen underlagte, og de Militære ikke mere end andre have Frihed til at synde. (Anders Samsing, Num. 7³)).

Hver particulier Menighed især bør at have Haand i Kirketugten, og alle Lemmer derudi. Til den Ende recommenderes de smaa gudelige Forsamlinger under Præstens Opsyn for at aabne for hinanden sine Fristelser, Vildfarelse i Lærdom og Levned etc. Desliges at en Gang aarlig, paa den store almindelige Bede- og Faste-Dag, Præsten assisteret af de Ældste og hele Menigheden efter Prædiken sig forbinde at fraskille de onde, som skulde ved deres Navn opnævnes, og igjen antage de bodefærdige. Hver Søndag efter Prædiken bør bedes for de hemmelige berygtede Syndere uden Navn, men for de svarlig berygtede med Navn.

At ingen forbindes til en vis Tid at skrifte og communicere paa, og privat Communion uden in casu necessitatis aldeles afskaffes.

I hver Menighed bør introduceres en hemmelig Kirke-Protocol, som igjennemdrages og forsegles af Stifts-Amtmanden og Biskoppen.

Hvad Brøder, der falder, skulle ikke drikkes op, som hidtil er sket, men Halvparten gaa til Bymændenes Bedste efter Loven, den anden halve Part til de fattiges Cassa.

Alle Bonde-Gilder [og] Drikke-Lav afskaffes, Bryllups-

¹) Henrik Monrad var Pæst i Ørsted i Baag Hrd. 1733—68.

²) Henning Plesner var Præst i Søllested i Baag Hrd. 1729—61.

³) Anders Samsing var Præst i Kjelstrup og Agedrup 1714—51,

gilder undtagen, eftersom de ved Brudegave ofte faa deres fattige Døtre gifte.

For at angribe de modvillige Betlere burde aftakkede Soldater omlægges i Sognene og lønnes, og en Liste op-sættes af Præsten og Medhjælperne paa Lediggjængere og fattige Husarme, upriviligerede Kroholderne, uforfarne Jordemødre, Marodører etc. (Provsten og Præsterne i Vends Hrd. Num. 8).

Letfærdige Kvinder, som ville ikke udlægge den rette Barnefader, burde ikke admitteres, førend de havde sagt Sandheden.

De mangfoldige upriviligerede, fordærvelige Kroer paa Landet at afskaffes, desliges ogsaa de vanvittige Jordemødre burde give Bod.

At de fattige ikke give enten Penge eller Drikkevare, naar de deres døde lade henjorde. (J. Friderichsøn, Num. 8¹)).

At allehaande verdslige Forsamlinger iblandt Bønder maatte ved høje Myndighed holdes inden Skikkeligheds Grændser, og Bede- og Mark-Stevne aldrig holdes om Søndage. (Brinck, Num. 9²)).

En efter den første Kirkes Skik indrettet Kirke-Disciplin er ikke i vores Kirke for Tidernes Forskjels Skyld practicable. (Ferslow, Num. 10³)).

Landsoldaterne burde saavel som andre være Kirke-Disciplinen underkastede.

Landmilitæres Exercits om Søndagen aldeles afskaffes, som D. Spener vidtløftig beviser. (Thestrup, Num. 10⁴)).

Kirke-Disciplinen bliver hindret af Frygt for verdslig Proces, som Præsterne hidindtil har erfaret; derfor burde indrettes i hver Sted et Synodus provincialis, som skulde

¹) Jørgen Frederichsøn var Sgpræst i N. Aaby og Indslev i Vends Hrd. 1716—47.

²) Elias Brinck var 1720—67 Præst i Søndersø i Skovby Hrd.

³) Peder Ferslow (ell. Ferslew) var Præst i Bjerreby paa Taasinge 1735—52. Se nedenfor S. 182—3.

⁴) Schack Thestrup var Præst i Dalby og Stubberup 1721—61.

foruden Ländemodet holdes 3 Gange om Aaret, og bestaa af alle Provsterne i Landet og 2 eller 3 Præster af hvert Herred, for hvilket Synodo alle Kirkesager, saavidt Disciplinen angaar, kunde indstevnes og paadømmes.

I vores Kirke burde indrettes et vist Sted eller Bænk, paa hvilke de skulle sidde, som ofte befindes i forargelige Synder og Drukkenskab, forsømmelig Guds-Husets Besøgelse etc., om deslige derved kunde forbedres, førend man skulde skride til at udelukke dem fra Altarens Sacramente. (Kaalund, Num. 10).

Degnene burde catechisere hver Søndag og Helligdag om Eftermiddagen i de Huse, hvor dem befales af Præsten, og hvorom tilvares af Prædikestolen, og dem forbydes at varte op og takke af til Gilder; thi derved blive de liderlige.

I mange Huse findes ingen eller slette Bøger, det for at komme burde hver Confirmando paalægges, som er ikke ganske fattig, at tilkjøbe sig, før de stedes til Confirmationen, Luthers liden Catechismus, en Kirke-Salmebog, det nye Testamente, Arends Paradisets Urtegaard. Men de fattige bør Bøger tilkjøbes af Fattiges Cassa. (Num. 8).
